

ИКОНОМИЧЕСКИ ПРИНОС НА АВТОРСКОПРАВНИТЕ ИНДУСТРИИ В БЪЛГАРИЯ

Върху данни за периода 2003 – 2005 г.

София, юни 2007

Авторите носят пълна отговорност за авторството си и за оригиналността на произведението, както и за грешки, допуснати по тяхна вина.

Авторски колектив – *Иван Чалъков, Владя Борисова, Донка Кескинова, Георги Дамянов, Росица Аркова, Цвета Андреева, Йордан Калчев, Тодор Тодоров*

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „СТОПАНСТВО“

Директор: доц. д-р Йордан Близнаков, тел. 862-88-57, 81-95-679

Зам.-директор: Георги Алексиев, тел. 862-88-57, 81-95-544

Гл. редактор: Ваня Миленкова, тел. 862-88-57, 81-95-359

Худ.-техн. редакция: Истилиян Божилов, тел. 81-95-517

Счетоводство: Тинка Пейчева, тел. 81-95-665

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

София, Студентски град „Христо Ботев“

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Настоящото изследване за първи път анализира приноса на индустриите, основани на авторски и сродните им права в българската икономика. То се проведе през периода август 2006 – февруари 2007 г. по инициатива на българското правителство и по методика и с финансовата подкрепа на Световната организация по интелектуална собственост (СОИС)¹. Обективно условие за прилагането на методиката на СОИС и успешното реализиране на изследването бе възприетата от Националния статистически институт международна класификация на икономическите дейности НАСЕ (българско означение НКИД-2003). Проучени бяха данните за 2003 и 2005 г., което позволи оценка на фактическата ситуация в края на 2005 г. и на развитието на тези индустрии за тригодишен период.

Провеждайки това изследване, България се присъединява към най-развитите страни в света, като приема заедно с тях, *че знанието, защитено от правото на интелектуална собственост*, има огромен принос към богатството на една нация. Превръщането на творческите (или авторскоправните) индустрии в обект на целенасочена икономическа политика, създаването на подходяща инфраструктура и укрепването на правоприлагането в областта на интелектуалната собственост в страните от ОИСР през последните 15 години направиха тези индустрии един от най-бързо развиващите се сектори, които често изпреварва в пъти средния темп на нарастване на икономиката. През последните години българските правителства също полагат значителни усилия в борбата с интелектуалното пиратство и спазването на авторските права. Наред с кампанията за защита на интелектуалната собственост, започнала през пролетта на 2006 година, настоящото изследване е следваща стъпка в тази насока – защото освен че предоставят обективна икономическа информация, *изследванията по методиката на СОИС имат политическо и културно значение, спомагайки за промяна на обществените и управленските нагласи спрямо авторскоправните индустрии* (АПИ).

Методиката на СОИС се базира на основни икономически показатели като *добавена стойност, произведена брутна продукция, обем на вноса и износа и брой заети*, които са анализирани за всяка от икономическите дейности в авторскоп-

¹ Изследването бе реализирано от екип с ръководител доцент д-р Иван Чалъков (ПУ “Паисий Хилендарски”, Институт по социология при БАН) и включващ гл. ас. д-р Владя Борисова, катедра “Интелектуална собственост” при УНСС, гл. ас. Донка Кескинова, ПУ “Паисий Хилендарски”, доц. Йордан Калчев, началник отдел “Статистика на населението”, НСИ и експертите от Министерството на културата Георги Дамянов (директор, дирекция “Авторско право и сродни права”, д-р Росица Аркова (гл. експерт, дирекция “Стратегии и програми”) и Цвета Андреева (гл. експерт, дирекция “Международно сътрудничество”). Важно съдействие оказаха г-н Тодор Тодоров, началник на дирекция “Национални сметки”, и г-жа Люба Янева, завеждащ отдел “Бизнес статистика” в НСИ. Работата по проекта бе наблюдавана непосредствено от г-жа Ина Килева – зам.-министър на културата. Консултант бе проф. Робърт Пикард от Университета в Йонкьопинг, Швеция. Активно участие в работата по проекта през всички етапи взе и д-р Димитър Ганчев, ръководител на отдел “Творчески индустрии” в СОИС.

равните индустрии (АПИ). Тя обхваща техния цялостен икономически принос, като ги разделя на четири групи – основни, взаимозависими, частични и неспецифични поддържащи индустрии. Приносът на основните и взаимосвързаните индустрии се измерва с пълните обеми на техните икономически показатели, а показателите за останалите две групи се намаляват чрез специално изчислен *тегловен коефициент* (авторскоправен фактор).

Типология на авторскоправните индустрии по методиката на СОИС

Основни индустрии – при тях приносът на авторските права в създаваната добавена стойност е най-голям. Включват книгоиздаване и печат, визуални и графични изкуства, театър и музика, фотография и филмово изкуство, радио и телевизия, рекламата, софтуер.

Взаимозависими индустрии – производство и продажба на оборудване и консумативи, които изцяло или в по-голямата си част се използват в основните индустрии, като компютри, фото- и кино апаратура, радио- и телевизионна апаратура, хартия, празни носители на информация и др.

Частични индустрии, в които само част от дейностите е свързана със защитени с авторски права продукти и услуги. Включва текстил, обувки и конфекция, мебели, бижутерия, занаяти, игри и играчи, стоки за бита, архитектура, дейност на музеи и др.

Неспецифични поддържащи индустрии, улесняващи разпространението и продажбите на защитени с авторски права продукти и услуги – далекосъобщения, вкл. интернет, транспорт, търговията на едро и дребно.

Анализирайки начина на събиране и изчисляване на макроикономическите данни от българската статистика, екипът на изследването намира, че *засега по-точна представа за икономическия принос на авторскоправните индустрии дава делът им спрямо брунтната добавена стойност (БДС), а не спрямо брунтния вътрешен продукт (БВП)*. При използваната от НСИ методика за изчисляване на БВП по пазарни цени към брунтната добавена стойност като негова основна съставна част (изчислена обаче по производствени цени – като разлика между произведената брунтна продукция и междинното потребление, т.е. изразходваните за производството стоки и услуги) се прибавят косвени данъци, акцизи и мита (засягащи в по-голяма степен стоки, несвързани с АПИ). Това променя базата за сравнение и изкуствено занижава приноса на авторскоправните индустрии¹.

В българското изследване методиката на СОИС бе приложена на най-ниското възможно равнище – *първичните данни за всеки изследван код на икономическите дейности по класификацията НКИД-2003*. Това даде възможност да се обработят и данни за *дълготрайните нематериални активи на фирмите, нетните приходи от продажби, печалбата от обичайната дейност, междинното потребление* и др. Така обработените данни за 2003 и 2005 година позволяват допълнителни специализирани анализи, включително дълбочинни изследвания на бързо развиващите се сек-

¹ Приносът на АПИ в БВП се занижава допълнително и поради факта, че методиката на НСИ не отчита собствените приходи на големи културни институции като Националната телевизия, Националното радио, държавните и общинските театри, опери, танцови състави, музеи и галерии и други.

тори (софтуер, филмова индустрия, книгоиздаване). Те са добра основа и за бъдещи сравнения в национален и международен план.

Общ принос на авторскоправните индустрии в БВП за 2005 година

За 2005 г. икономическите дейности, свързани с авторските и сродните им права в България, произвеждат брутна продукция за 4,155 млрд. лв. и създават добавена стойност за 1,204 млрд. лева. *Основните авторскоправни индустрии имат най-голям икономически принос от индустриите в сектора* – те произвеждат брутна продукция за 2,498 млрд. лв. и добавена стойност за 672 милиона.

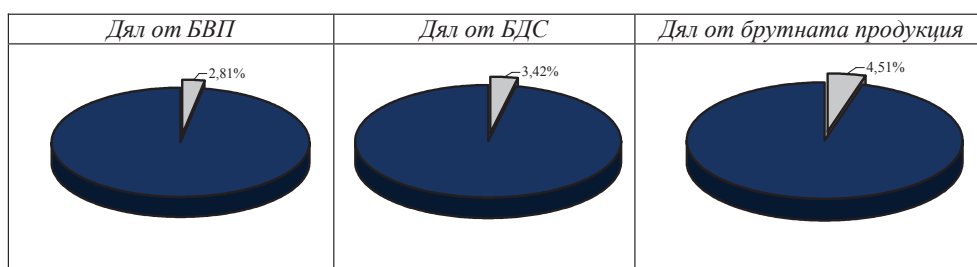
Основни АПИ (брутна продукция)	Брутна продукция в България	Дял на основните АПИ в брутната продукция
2 498 559	92 132 091	2,71%
Общо за АПИ (брутна продукция)	Брутна продукция в България	Дял на АПИ в брутната продукция
4 155 101	92 132 091	4,51%

Основни АПИ (добавена стойност)	Брутна добавена стойност в България	Дял на осн. авторско- правни индустрии в БДС
672 270	35 220 410	1,91%
Общо за АПИ (добавена стойност)	Брутна добавена стойност в България	Дял на авторскоправните индустрии в БДС
1 204 229	35 220 410	3,42%

Измерен спрямо брутния вътрешен продукт, общият принос на авторскоправните индустрии е 2,81%, а този на основните индустрии – 1,57%.

Основни АПИ (добавена стойност)	Брутен вътрешен продукт в България	Дял на осн. авторско- правни индустрии в БВП
672 270	42 797 407	1,57%
Общо за АПИ (добавена стойност)	Брутен вътрешен продукт в България	Дял на авторскоправните индустрии в БВП
1 204 229	42 797 407	2,81%

Графично икономическият принос на авторскоправните индустрии за 2005 г. може да се представи по следния начин

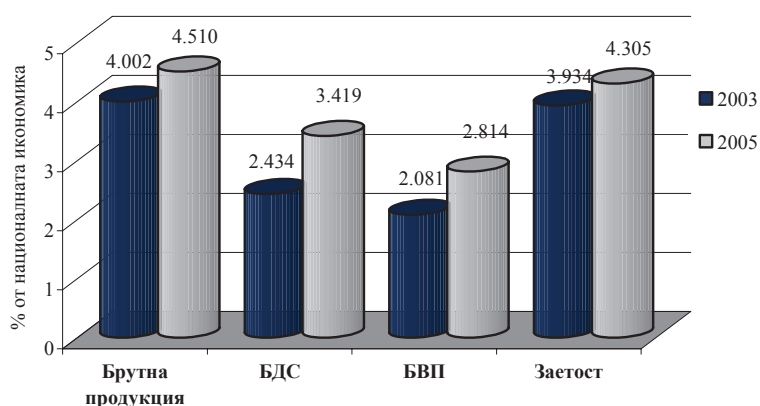
Сравнението с останалите сектори в българската икономика разкрива АПИ като малък, но значим сектор. Тази статична картина обаче скрива темповете на нарастване, където АПИ са най-бързо развиващите се. При тях за периода 2003-2005 г. брутната добавена стойност, изчислена по индекса на текущите цени, е нараснала с 50%, което надхвърля многократно темповете на растеж на икономиката като цяло – 11,5%. Авторскоправните индустрии в България са бързо развиващи се и при адекватна обществена подкрепа биха могли да се превърнат в един от двигателите на икономическия растеж през следващите години.

Темпове на изменение на добавената стойност за 2003 – 2005 г.*

Основни АПИ (добавена стойност)	Общо за АПИ (добавена стойност)	Изменение на БДС	Изменение на БВП
52,8%	49,9%	10,8%	11,5%

* Данните са получени като отношение на коригираните с инфлационен индекс стойности за 2003 и 2005 г.; данните за националната икономика са от Таблица 1.2.2 в “Основни макроикономически показатели 2005”, разд. “Национални сметки” (www.nsi.bg)

Растеж на дела на АПИ в основните икономически показатели на България за периода 2003-2005 година

Заети в сектора на авторскоправните индустрии

В България за 2005 г. в икономически дейности, свързани с авторските и сродните им права, работят 104 814 души, почти всеки 20-ти от заетите. Само в основните АПИ работят 55 861 хиляди души, т.е. над половината от заетите в сектора.

Основни АПИ (брой заети)	Общо заети в България	Дял на основните АПИ в заетите в България
55 861	2 434 726	2,29%
Общо за АПИ (брой заети)	Общо заети в България	Дял на АПИ в заетите в България
104 814	2 434 726	4,31%

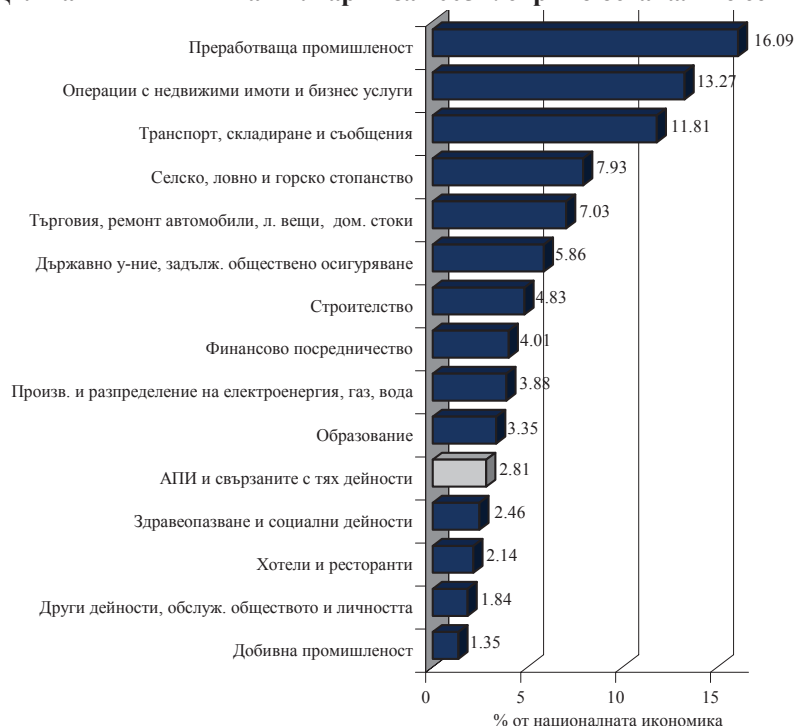
За периода 2003 – 2005 г. се наблюдава бърз растеж на заетите в авторскоправните индустрии. Темпът на това нарастване надхвърля повече от три пъти нарастването на заетите в икономиката като цяло.

Основни АПИ (нарастване заети 2003-2005)	Общо АПИ (нарастване заети 2003-2005)	Общо нарастване на заетите в България
12,3%	13,3%	3,5%

Сравнение с други сектори на икономиката

Авторскоправните индустрии не се наблюдават самостоятелно от националната статистика. Затова при направеното от нас сравнение са леко подценени, тъй като дейностите в тях вече са включени в данните за някои от наблюдаваните сектори. Съпоставени според дела в брутната добавена стойност за 2005 г., те се нареждат на 11 място – преди “Здравеопазване”, “Хотели и ресторанти” и “Добивна промишленост”. Генерираната от АПИ добавена стойност (3,42%) е около $\frac{3}{4}$ от тази в такъв значим сектор, като “Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода”. По отношение на приноса в брутния вътрешен продукт (БВП) дялът на авторскоправните индустрии е 2,81% – стойност, която надхвърля двукратно дела на “Добивна промишленост” и е по-голяма от тази в “Хотели и ресторанти”. Спрямо дела на заетите авторскоправните индустрии са на 10 място преди “Хотели и ресторанти” и “Селско, горско, ловно и рибно стопанство”.

Дял на АПИ в БВП на България за 2005 г. спрямо останалите сектори

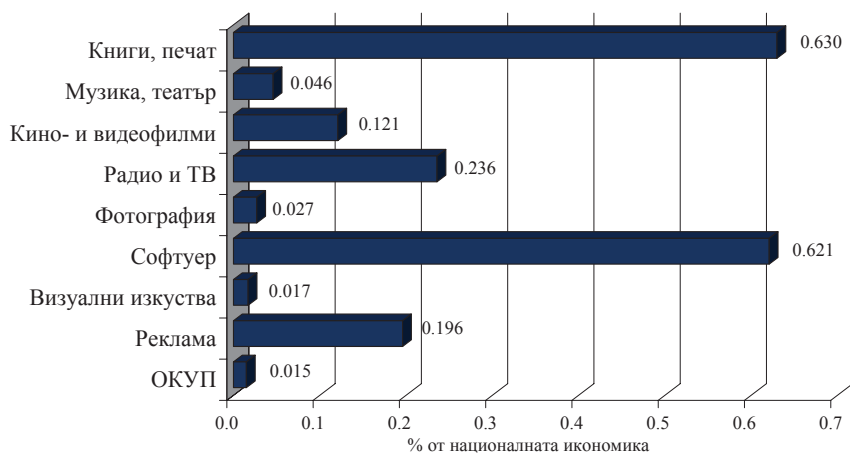
Статичната картина на сравнението на авторскоправните индустрии с останалите сектори разкрива един малък, но значим сектор в българската икономика. Неговото значение става още по-голямо, когато отчетем темповете на нарастване на секторите, където АПИ са сред водещите индустрии.

Водещи сектори в авторскоправните индустрии

„Книгоиздаване и печат” и „Софтуер и бази данни” са двете най-големи основни авторскоправни индустрии – и двете допринасят с по 0,51% към БДС на страната за 2005 г. С най-висока добавената стойност на един зает е *радио-телевизионната индустрия* – 25 287 лв., следвана от *Производство и разпространение на кино- и видеофилми* – 19 503 лв., и *„Софтуер и бази данни”* – 18 522 лв.

През 2005 г. преизчислената според индекса на инфлацията добавена стойност, генерирана от основните индустрии, е нараснала с 52,8% спрямо 2003 г. Най-голям, почти трикратен, е растежът при *производството и разпространението на кино- и видеофилми* – 166%! Главната дейност в тази индустрия има най-висок растеж сред всички авторскоправни икономически дейности – 225%! През 2003 г. този сектор е бил в един “икономически свят” със сектори като *„Театър, музика и опера”*, *„Визуални и графични изкуства”*, *„Фотография”*. Само за три години той се откъсва от тази група и става индустрия в пълния смисъл на думата.

Принос на основните АПИ в брутната добавена стойност на България за 2005 г.

Вторият най-бързо развиващ се сектор – „Софтуер и бази данни”, е с регистриран растеж от 93%, като и при него ключовата дейност по разработката на оригинален софтуер за нуждите на клиента и дизайн на страници в интернет нараства със 108%. Проведените интервюта с експерти показват, че предприетите усилия за увеличаване на дела на ползването на законен софтуер от страна на търговските дружества водят до по-висока ефективност на работата, намаляване на риска за произведената крайна продукция и по-висока конкурентоспособност на пазара.

Третият бързо развиващ се сектор е „Архитектура” – принадлежи към частичните АПИ. За изследвания период има 81% растеж на добавената стойност при отчитане на инфлацията, растеж на брутния продукт с 23% и 16% растеж на заетите. В реално изражение приносят на сектора в БДС е 15,3 милиона лева, но това е след 90% намаление (авторскоправен фактор 10%). Важността на сектора не трябва да се подценява, тъй като има скрит потенциал, който не се отчита от националната статистика поради особеностите на сектора на строителството.

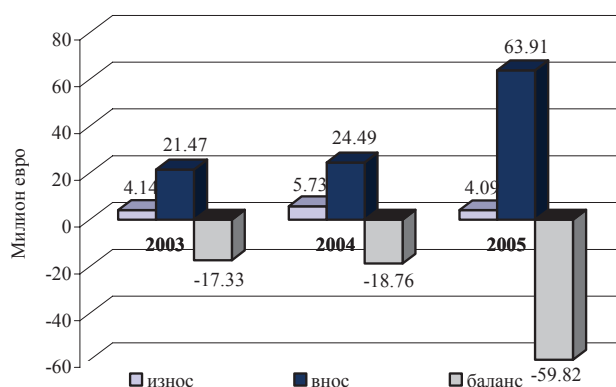
Тези водещи сектори в авторскоправните индустрии би трябвало да станат обект на по-внимателно проучване с цел изявяване на източниците на техния растеж, свързаните с това развитие специфични потребности и проблеми, които на свой ред да станат и фокус на публичните власти и браншовите организации.

Взета самостоятелно, добавената стойност на основните АПИ съставлява 2,12% от БДС на страната за 2005 г. С това тя надхвърля дела на добивната промишленост и е твърде близка до дела на добавената стойност, генерирана в сектора на хотелиерството и ресторантьорството. Без секторите „Софтуер и бази данни” и „Рекламни услуги” останалите седем основни индустрии имат дял 1,27% от БДС. Същевременно бюджетните субсидии за култура през 2005 г. съставляват 0,72 % от брутния вътрешен продукт – т.е. те са едва 1/3 от икономическия принос на основните АПИ и почти два пъти по-малко от приноса на седемте пряко свързани с културата основни индустрии. Тези резултати имат пряко отношение към обществената политика в областта на структурирането и управлението на субсидиите за културни дейности.

Внос и износ на продукти и услуги на АПИ за периода 2003 – 2005 г.

Според закупените и продадените авторски права и лицензи върху продукти, защитени от интелектуалната собственост България се очертава като *нетен вносител на продукти на интелектуалната собственост и права върху тях* – за последните три години изплатените в чужбина възнаграждения за ползване на продукти на интелектуалната собственост са нараснали от 21,5 на 64 милиона евро, а получените приходи от продажба на интелектуална собственост в чужбина са на равнище от 4-5 милиона евро годишно.

Внос и износ на лицензи и възнаграждения за авторски права и други права на интелектуална собственост в България за периода 2003-2005 г.

Изнесените стоки и услуги на водещата основна индустрия “Книгоиздаване и печат” са между 5,45 и 6,84 милиона евро годишно за периода 2003 – 2005 г., докато вноса расте непрекъснато и само за 2005 г. нарастването е 68%. Съответно нараства и негативното салдо в търговията с тази група стоки, което за 2005 г. е 21,27 милиона евро. Много по-добро е положението с износа на софтуерната индустрия, който по официални данни през 2005 г. доближава 10 милиона евро и бележи 45% ръст в сравнение с предходната година, като по мнение на експерти една значителна част от този износ не се отчита от националната статистика.

Данните за вноса и износа на радио- и телевизионни апарати, касетофони, CD, DVD и други устройства за възпроизвеждане и запис на аудио- и визуални носители показват, че *основната част от добавената стойност в тази свързана АПИ се реализира от внос*. За целия изследван период съотношението между вноса и износа тук е 1:4 в полза на вноса, като за 2005 г. отрицателното търговско салдо надхвърля 400 милиона евро.

Сред частичните авторскоправни индустрии лидер е “Конфекция, текстил и обувки” с 1 милиард и 132 милиона евро положително салдо. Изследването показва, че в този сектор през последните години се наблюдава отчетлива тенденция в предприятията да се назначават професионални дизайнери или да се ползват техните услуги, а фирмите все по-често защитават своите оригинални продукти и регистрират търговски марки.

Мебелната индустрия също е с нарастващи високи обеми на вноса и износа, при устойчиво положително салдо между 70 и 80 милиона евро. Поради по-високия си авторскоправен коефициент тази индустрия изпреварва *“Конфекция, текстил и обувки”* по приноса в брутната добавена стойност. При индустрията *“Игри и играчки”* вносът и износът през наблюдавания период остават на нива около 20 милиона евро, с леко превишение на вноса. В тази индустрия (компютърните игри) съществуват значителен сив сектор и сериозни нарушения на авторските права и това кара българските производители да насочват своето внимание предимно към външния пазар, което обяснява и сравнително високите нива на износа.

Получените резултати за взаимозависимите авторскоправни индустрии показват ясна картина на деиндустриализация в сектора. Само преди петнадесет години повечето индустрии от тази група са сред водещите в страната с ясно изразена експортна ориентация. С изключение на производството на хартия, днес производството и износът на апаратура и консумативи са на изключително ниско равнище и вътрешното потребление се задоволява предимно от внос. Неголям брой автентични предприемачи успяха да запазят малки производства в специфични ниши като производство на празни носители (CD, DVD и др.), производство на оптически и електронни компоненти и др. При тези условия обществените политики би трябвало да насърчават чуждестранните инвестиции в сектора, да идентифицират и подкрепят иновативните местни предприемачи и да насочват инвестициите в области със значим потенциал за растеж, в които страната има специфични конкурентни предимства (изследователски, индустриални и културни традиции, достъп до пазари, атрактивни производствени фактори и др.).

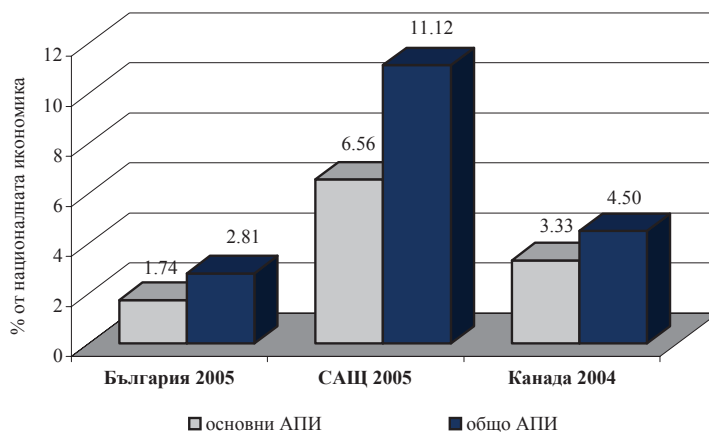
Международни сравнения

С дял на заетите в основните авторскоправни индустрии от 2,5% за 2003 г., България е значително над средната стойност за 15-те страни – стари членки на ЕС (2%).

Добавената стойност на основните авторскоправни индустрии за 2003 г. е 1,3% от БВП, което не отчита големия ръст на АПИ в България за последните три години. Този дял е допълнително занижен от невъзможността на националната статистика да регистрира точно приноса на всички авторскоправни дейности.

Данните за 2005 г. в САЩ и за 2004 г. в Канада позволяват при сравнението да се използват българските данни за 2005 г. То показва, че делът на основните авторско-правни индустрии в БВП на България е над три пъти по-нисък от този в САЩ и почти два пъти от този в Канада.

Дял на авторскоправните индустрии от БВП, 2004 – 2005 г.

Броят на заетите в България в основните АПИ е около два пъти по-малък от този в САЩ и е сравним с този в Канада. За периода 2003 – 2005 г. темпът на растеж на основните АПИ в България, изчислен като съотношение между дела на добавената стойност в БВП между двете години, е 38% – значително по-висок от този в САЩ и Канада.

Темп на растеж на основните авторскоправни индустрии от БВП

Изводи за практическите политики в областта на авторскоправните индустрии

Анализът на икономическия принос на АПИ и съпътстващите проучвания (интервюта с експерти, проучване на документи и др.) водят до някои конкретни изводи относно обществената политика спрямо сектора:

1. **Обществената политика към културните индустрии – от разпределянето на “обществено благо” към компенсирането на несъвършенствата на пазара и зародишния капитал за нови бизнеси.** Изчислена самостоятелно, добавената стойност на основните авторскоправни индустрии съставлява 2,12% от БДС на страната за 2005 г. Без секторите “Софтуер и бази данни” и “Реклама на услуги” останалите седем основни индустрии имат дял 1,27% от БДС. Същевременно бюджетните субсидии за култура през 2005 г. съставляват 0,72% от брутният вътрешен продукт – т.е. те са едва 1/3 от икономическия при-

нос на основните АПИ и почти два пъти по-малко от приноса на седемте пряко свързани с културата основни индустрии.

Тези резултати налагат нов подход при структурирането и управлението на субсидиите за културни дейности. Те трябва да се разглеждат не просто като “обществено благо”, разпределяно с оглед дългосрочните културни и социални потребности на обществото, а и като частична *компенсация на икономическите субекти от авторскоправните индустрии* за техните усилия в удовлетворяването на тези културни и социални потребности: като *коригиране на “несъвършенствата на пазара”* (market failures) при удовлетворяването на тези потребности и като *зародишен капитал* (seed capital) за развитие на нови бизнеси в културната сфера. А това предполага значително разширяване на общественостно-частното партньорство при управлението на тези субсидии.

2. Наред със специфичните мерки в подкрепа на бързо развиващите се “шампиони” в АПИ (книгоиздаване, софтуер, архитектура, мебелна промишленост), сравнителната хомогенност на повечето основни и частични индустрии благоприятства развитието на общи стратегии в тяхна подкрепа. Те би трябвало да включват усилия за подобряване на общите условия за реализация на авторскоправния елемент в тези индустрии, особено при регистрираното постепенно осъзнаване от предприемачите в сектора на важноста на този елемент. По-конкретно са необходими:

- Засилване на правоприлагането на съществуващото законодателство в областта на интелектуалната собственост и в частност на авторското право и сродните му права. По-конкретно поради нарастващо значение на интернет (главно кварталните LAN мрежи) и кабелните телевизии трябва да се засили и контролът върху разпространението на защитени продукти в тези две медии.
- Мерки за преодоляване на недостатъчната компетентност по проблемите на авторското право и сродните му права от страна на съдебните институции, както и усъвършенстване на недостатъчно добрите практики в тази сфера (разпространение на информация, специализирани обучения и др.).
- Последователна и целенасочена политика за повишаване на обществената информираност относно икономическите и моралните щети от пиратството – както в стопанския сектор, така и при индивидуалното потребление.

„Това, което Министерството на културата постигна с кампанията срещу пиратството през 2006 г., беше, че постави защитата на авторското право в центъра на общественото внимание. Постигнатото трябва да бъде продължено с адекватни мерки и внимателно избрани действия, за да се постигне дълготраен ефект: като се подчертаят загубите за националната икономика чрез конкретни данни по сектори; като се насочи общественото внимание към икономическите предимства от потреблението и разпространението на легални продукти.” (Велизар Соколов, управител на АРСИС Консултинг)

3. Необходими са специални усилия за подкрепа на експортния потенциал на авторскоправните индустрии и съдействие при повишаване на образователното и квалификационното ниво на заетите в тях. Интервютата с експерти показват, че преходът от предприемачески (малки и средни предприятия)

към корпоративен бизнес е сериозен проблем и липсата на мениджъри с опит в корпоративното управление може да се превърне в сериозна пречка за по-нататъшното развитие.

4. Усъвършенстването на националната система за класификация на икономическите дейности НКИД-2003 е належаща необходимост. Наред със специалистите от НСИ в тази дейност следва да се привличат и специалисти и политически експерти, работещи върху специфични отрасли (каквото е случаят с авторскоправните индустрии), като по този начин най-пълно се отразят проблемите и потребностите на практическите дейци и вземащите политически решения в различните сектори на икономиката. **Специално за сектора на авторскоправните индустрии и належащите промени в дванадесет от изследваните кодове, може би е удачно организиране на подходящ форум (или работна група), в който специалистите от НСИ да работят заедно с представители на Министерството на културата, Патентното ведомство, авторите на настоящото изследване, организацията от творческите индустрии и др.** Същото се отнася и за необходимостта от обособяването на дизайна като отделна икономическа дейност в системата на националната статистика, която в момента е разпръсната в няколко различни, несвързани помежду си кода, както и за проблема с класифицирането (секретността) на данните за вноса и износа по редица кодове от Митническата тарифа. Реформата на националната статистика ще допринесе и за по-ефективно и достоверно измерване на усилията от борбата с интелектуалното пиратство и за спазване на авторските права, тъй като ефектът от тези мерки се проявява най-бързо в изменението на продаваните обеми стоки и услуги. Сега тъкмо тези дейности най-често попадат в “смесени” кодове.

5. Критична точка, засягаща едновременно и основните, и частичните индустрии, е рудиментарното състояние на дизайнерската професия. Изследването показва, че тази професия още не се е обособила и в момента съществува като различни дизайнерски дейности, конкретизирани със съответните прилагателни – моден, медиен, уеб, графичен, интериорен, мебелен и т.н. дизайн. Те не се разглеждат като единна индустрия и често са интегрирани в съответните сектори. Тази разпръснатост и липсата на самостоятелен институционален и организационен профил силно ограничават възможностите на дизайнерите да наложат и защитават своите художествени права. Тя се явява пречка за тяхното професионално и творческо развитие, при изграждането на дългосрочни стратегии за издигане художественото равнище на създаваните продукти и услуги и т.н. Обществените политики трябва да подкрепят практическите дейци в сектора и да създават правни, образователни и организационни предпоставки за неговото обособяване и развитие.

Получените резултати от това първо за България цялостно изследване на икономическия принос на авторскоправните индустрии очертават профила на един нов, динамично развиващ се отрасъл. Те са добра основа за периодични бъдещи изследвания, които да отговорят на потребностите на предприемачите и управленските органи в тази важна област от новата икономика на знанието.